

ACC. N.º M. 8269 : 1-10.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: _____
1942. Född år _____ i _____
Uppteckningsår: _____

Uppteckningarna berör: 1) Skidor	Sid. 1.
2) Skridskor och skridskoåkning.	" 2.
3) Sovplats i särskilda sovbodrar.	" 4.
4) Fähus.	" 6.
5) Sättugn m.m.	" 9.
6) Väderlekstecken i folktron.	" 10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

recyp. B.P.

M. M. 32

ctn. I: 6.

ctn. II: 37.

ctn. II: 30

ACC. N:R Ma. 8269: 1.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Störmandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1942. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.1.

Etnologiska undersökningen.

Svar å frågelistan nr 32. Ämne: Skidor.

NM 32

Beträffande skidors förekomst i bygden i äldre tid (1870- 80-talet) har upptecknaren inte fått några exakta besked. Av svaren att döma har det tydligen inte varit vanligt med skidor bland allmogen i denna del av tjustbygden. De äldre, som för längre tillbaka sett personer åka skidor, äro få, och de skidåkande ha då nästan undantagslöst varit folk från andra långt ifrån liggande orter. I allmänhet synes dessa personer ha varit skogsfolk, d.v.s. skogstjänstemän eller skogsarbetare.

Har det således inte varit vanligt med skidor i denna trakt synes i stället skridskor fordomsdags ha varit ett mera vanligt fort-skaffningsmedel, åtminstone för män. Dessa företeelser förklaras kanske delvis av att trakten är småkuperad och saknar lämpliga skidbackar, dels att trakten är rik på insjöar och således i stället lämpade sig för skridskoåkning. (Nu idkas förstas skidåkning här liksom annorstädes.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

No. 8269:2.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandöbo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 1942. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 2.

Anteckningar om skridskor och skridskoåkning.

I samband med svaret om skidor och skidors förekomst i trakten nämndes, att skridskoåkning förr varit vanligt i ganska stor utsträckning. Dessa skridskor voro i allmänhet hemgjorda, d.v.s. förfärdigade av en by- eller gårdssmed. I allmänhet var den s.k. "skenan" utsmidd i en framtill uppböjd krok vars yttersta och smalaste del stundom gick i en spiral. Somliga skridskors skenor voro ganska långa så att de såväl baktill, men särskilt framtill voro längre än foten, andra skridskor åter hade ungefär samma längd som foten. Skenan var sedan fastsatt i stocken, d.v.s. i skridskons överdel som var av trä. I stocken löpte hål såväl fram- som baktill, avsedda för läderremmar medelst vilka skridskorna snördes fast vid foten med snören eller finare rep.

Det berättas, att ungdomen i Ankarsrumstrakten förr ofta begagnade skridskor som fortskaffningsmedel. Om söndagarna t.ex. åkte ungdomarna skridskor till sockenkyrkan i Hallingeberg. Den långsmala

Forts.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 8269:3.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
Uppteckningsår: 1942. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 3.

Forts. om anteckningar om Skridskor och skridskoåkning.

sjön Långsjön åktes i ände, vidare ån, som förbinder denna sjö med sjön Kogaren. Naturligtvis voro dessa turer åtråvärda för ungdomarna såväl ur sällskapssynpunkt som nöjessynpunkt, varvid vid dylika tillfällen ofta anordnades tävlingsåkning o.s.v.

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. N. 8269:4

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av:
1942. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.4.

Etnologiska avdelningen.
Sektion I: Sociala förhållanden och bostadsvanor.

Svar å lista nr 6. Ämne: Sovplats i särskilda sovbodar.

Ämne I: 6

Det har på sina håll i trakten varit vanligt att man sovit ute i bodar under sommartiden. I Koltorp (torp under AB Ankarsrums bruk, Hallingebergs socken, areal c:a 10 tunnland) sov man sommartiden i en bod under 1860 - 70-talet. Bodens var ett torvtäckt tvåvåningshus med svalgång. (tidigare beskrivet i brev till L.U.F.) Man hade då bäddar (mestadels på golvet) och man sov inne i bodens ovanrum. Detta rum kallades "loftet" och begagnades till stor del som förvaringsrum för gångkläder och även sängkläder. (Uppvärmningsanordningar saknades.)

I allmänhet var det så att det var yngre personer, som lågo "ute", som man uttryckte sig i trakten. Ofta fick ett yngre husfolk dragas även med en del åldringar. Var bostadsutrymmet begränsat och unga och gamla måste bo i samma rum, var det en lättnad för de yngre att om blott för en tid få komma mer för sig själva. Under den bråda

Skriv endast på denna sida!

Forts.

ACC. NR.

M. 8269:6.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av: Hulda Jansson,
 1942. Född år 1856 i Hallingebergs s:n.
 Uppteckningsår:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 6.

Etnologiska avdelningen.
 Sektion II. Byggnadsformer och detaljer.

Svar å lista nr. 37. Ämne: Fähus.

Upptecknaren minns, att en gammal kvinna, nu död, berättade en gång, att ladugården eller fähuset i gården Koltorp nr 1 (torp under AB Ankarsrums bruk, Hallingebergs s:n, areal 0:a 10 tunnland) i det närmaste hade sådan form som bild 1 å listan åsyftar. Huset hade en "gång" eller ett lider mellan fähuset och ladan. Upptecknaren minns särskilt att berätterskan sade, att lidret eller gången saknade golv och att denna gång på marken blev blöt och upptrampad särskilt höst och vår, då djuren kördes ut till vatten. Fähuset låg i en backsluttning varför marksyran av denna anledning även trängde sig fram och rann såväl under ladugården som genom lidret. Örtast saknade även själva fähuset golv och i all synnerhet båsen. Djuren lågo således på en bädd av jord under vilken dränerats genom att småsten ditkörts.

I detta fall torde dock själva s.k. flon ha varit golvbelagt, i all

Skriv endast på denna sida!

Forts.

Cet. II: 37

ACC. N:R No. 8269:7

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Hulda Jansson,
1942. 1856 Hallingebergs s:n.
Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 7.

Forts. om Fähus.

synnerhet som ena långsidan hade rätt hög stenfot genom fähusets läge i en backe. Dörrar funnos från lidret med ingång till såväl fähus som lada i gavelväggarna. Huruvida lidret var öppet på båda långsidorna kan inte besvaras. I ladans förlängning fanns sedan en loge med s.k. "la" samt över själva loggolvet ett "slinne".

Ovan beskrivna fähus var fristående och har funnits kvar till för några år sedan. Under tidernas lopp hade den dock ombyggts, särskilt till sitt inre, och den från början förefintliga "gången" eller lidret hade införlivats med det egentliga fähuset. Hur djuren stått från början, d.v.s. hur båsen varit placerade, är inte gott att säga. men innan ladugården revs hade korna sina bås i en linje längs husets mittparti och fodergång utmed ena långväggen och s.k. flo längs andra långväggen. Dragarna stodo vända med huvuna mot ladväggen, alltså på husets smalsida. Inredningen hade dock som tidigare sagts med

Skriv endast på denna sida!

Forts.

ACC. N:R

No. 8269:8.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
Socken: Hallingeberg. Berättat av: Hulda Jansson,
1942. Född år 1856 i Hallingebergs s:n.
Uppteckningsår:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid. 8.

Forts. om Fähus.

all sannolikhet gjorts om flera gånger och således förändrats. Troligen var ladugården knuttimrad. Då den revs var den med säkerhet över 100 år. Eldstad i fähuset förekom inte. Eldstad i ladugård ha inte varit brukligt i denna bygd.

Fähus sådana som bild 2 å listan visar ha funnits vid mindre torp där djurantalet utgjorts av blott ett par kor. Sådana fähus voro ganska små och uthusets gavelbredd var i allmänhet mellan 3 - 4 meter. Fähuset benämndes av äldre generationer ofta för "fäjs".

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.º

M 8269:9.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebo, Ankarsrum.
 Socken: Hallingeberg. Berättat av:
 Uppteckningsår: 1942. Född år i

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Sid. 9.

Etnologiska avdelningen.
 Sektion II. Byggnadsformer och detaljer.

Etn II: 30

Svar å lista nr. 30. Ämne: Sättugn eller biläggargugn.

Vad beträffar dylika ugnars förekomst har upptecknaren vid förfrågningar inte fått något nöjaktigt svar. Det vill synas som om sättugnar inte alls varit vanliga i denna trakt.

 Beträffande lista nr 3, "Stavkonstruktion", samt lista nr 11,

Etn II: 3, 11.

"Knut med rundskåra eller snedväggig skåra i enklare hölador" har inte upptecknaren funnit något tillfredsställande svar å dessa frågor.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 8269:10.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Gustaf Carlsson,
 Härad: Södra Tjust. Adress: Stormandebö, Ankarsrum.
 Hallingeberg.
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: 1942. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sid.10.

Väderlekstecken i folktron.

Det kommande årets väderlek liksom årets betydelse som gott eller dåligt skördeår har alltid intresserat allmogen. Skörden betydde så mycket för jordens folk. Redan under förvintern gjorde man således sina iakttagelser.

En del åldringar mena således, att då det var "byligt" i advent skulle det bli ett gott skördeår. Med "byligt" menas att snön lägger sig rikligt på trädens grenar. Andra tillmätta hela vintern (ej blott advent) denna betydelse. En vinter med långvarigt snötäckt skog skulle alltså tyda på en riklig skörd under den kommande sommaren.

Var det solsken under juldagen tydde detta på ett gott år.

Andra åter anföra ett gammalt språk, som säger, att om solen inte glänsar fram längre tid på juldagen än vad det tar för en ryttare att kasta sig opp på en häst, så skulle det i alla fall vara ett tecken på ett gott skördeår.

Skriv endast på denna sida!